

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE (FAL)

LEPHEPHE LA BOBEDI (P2)

MOPITLO/PHUPU 2025

TLHAHLO YA GO SWAYA

MEPUTSO: 70

Palomoka ya matlakala a tlhahlo ya go swaya 13.

KAROLO YA A: PADI

POTŠIŠO YA 1: KGATI YA MODITI – OK Matsepe

1.1 SETSOPOLWA SA A

- 1.1.1 Go bolelwa ka:
• Go butšwetša mollo.
• Serokolo (2)
- 1.1.2 • Leseana le kokomogile dimpa, le a lla.
• Mmatshela o thabile. (2)
- 1.1.3 (a) Ntshwarele
• Setšhaba se be se duma gore Ntshwarele a swarele Thalla bogoši.
- (b) Ntlogele
• Ntlogele o re Mmatshela a mo tlogele a ipshine ka bogoši bjale ka ge a nyaletšwe go ba mmakgoši.
- (c) Nkgotlelele
• Batho ba swanetše go mo kgotlelela ka seemo sa gagwe. (3)
- 1.1.4 • Mmatshelapho o ile a bitša Mmatshela gore a tle ka lapeng.
• Mmatshela ge a fihla o tsoša Nkgotlelele.
• Dimpa tša ngwana di a phohlela a ba a dumela go anya letswele.
(TŠE PEDI fela) (2)
- 1.1.5 (a) Molwantšhwa – Mmatshelapho/Nkgotlelele
(b) Molwantšhi – Ntshwarele/Sefatamololo
(c) Mohlohleletši – Megabaru ya bogoši/boetapele. (3)
- 1.1.6 • Sefatamololo o amogwa bogoši.
• Nkgotlelele o a buša. (2)
- 1.1.7 Wa kgakanego
• Ngwana o a babja, fela mmagwe le makgolo wa gagwe ga ba tsebe gore ba mo dire eng. (2)
- 1.1.8 Bogoši bo a tswalelwa.
• Nkgotlelele o tswaletšwe go ba kgoši. (2)

1.2 SETSOPOLWA SA B

- 1.2.1
- Letšatši leo
 - Le le latelago
- (2)
- 1.2.2
- (a) Morwedi le tate
- (b) Motho le ngaka ya gagwe
- (2)
- 1.2.3
- Lapeng la Kgoši Nkgotlelele go kgobokanetšwe moletlo wa go ntšha ngwana ka ntlong.
 - Mokateng woo go ile gwa tsoga kgakanego ka ge ngwana a filwe leina la Thalla mola le swanetše le reelwe ke Ntlogele.
 - Ba gaboMmatshehla ba tlile ba gapa kgomo ya go tlo hlabja ge go reelwa leina.
- (3)
- 1.2.4
- Moanegi o re anegela ka moo Mahlatsemang a ilego a gakanega ge a hloka Tšhipu.
 - Moanegi o re utollela semelo sa Tšhipu ngaka ya mošate sa go se tshepege, a tšhabetšego go Sefatamollo ge a bona ditaba di befile.
- (2)
- 1.2.5
- Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.
Mmatshepho o na le kgotlelelo.
- O kgotleletše bobe bja Sefatamollo bja go mmakiša bogoši.
 - O kgotleletše go kwešwa bohloko ke kgaetšedi ya gagwe ge a mo gana le ngwetši.
- (3)
- 1.2.6
- O se ke wa tshepa motho.
- Mahlatsemang o be a tshepa Tšhipu bjale ka ngaka ya gagwe, efela ge a nyaka dikarabo go yena, o a mo tšhabela.
- (2)
- 1.2.7
- Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.
A manyami/tenego
- Ke nyamišwa/tenwa ke go se tshepagale ga Tšhipu go Mahlatsemang.
 - Ditiro tša Tšhipu di bešeletša ntwaga magareng ga Mahlatsemang le Sefatamollo.
- (3)

[35]

POTŠIŠO YA 2: *DILO TŠELA KE BATHO* – MC Mphahlele

2.1 SETSOPOLWA SA C

- 2.1.1 Go bolelwa ka:
• Diparakeng
• Go saena
• Agente
• Ngaka le maphodisa
(TŠE THARO fela) (3)
- 2.1.2 • Maphefo o gana go dula le bana ba Mashudu ba le ba babedi.
• Mashudu o tšhaba go iša Mukhabudi ga Meisie ka ge e se ngwako wa gagwe eupša e le wa Meisie. (2)
- 2.1.3 (a) Mmaphefo
• O tšokatšokiša bana ba Mashudu.
(b) Mashudu
• Mashudu o na le mahlatse ka ge bana ba gagwe ba mo agetše ntlo le leselaga.
(c) Basi
• O be a eta pele dithaka tša gagwe ge ba eya go seleka. (3)
- 2.1.4 • Mashudu le Meisie ba kwana gore ba tla tšea Mukhabudi ge a dira Kreiti ya Bohlano.
• Mukhabudi o tla šala ga rakgadi Maphefo go fihlela a fetša dithuto tša praemari (Kreiti ya Bošupa). (2)
- 2.1.5 (a) Molwantšhwa
• Mukhabudi le Lufuno/Bana ba Mashudu
(b) Mohlohleletši
• Mashudu (2)
- 2.1.6 Thulanogare
• Mashudu o lwa le mogopolo wa gore a ka iša Mukhabudi kae ka ge yena a dula ga Meisie. (2)
- 2.1.7 Wa kgakanego
• Mashudu o gakantšhwa ke go se tsebe gore o tla iša kae mošemane ka ge rakgadi Maphefo a re a mo imolle ka go mo tšea. (2)
- 2.1.8 Tšhiwana e sa hwego e leta monono.
• Mukhabudi o kgotleletše tshwarompe, mafelelong a atlega bophelong. (2)

2.2 SETSOPOLWA SA D

- 2.2.1
- Ka morago ga matšatši a mabedi.
 - Ge ba boa mošomong.
 - Ge beke ya mathomo e fela.
- (TŠE PEDI fela) (2)
- 2.2.2
- (a) Mošomedi le mongmošomo
- (b) Barwarre/Bana ba monna (2)
- 2.2.3
- Mashudu o hloka mohlokomeledi wa bana.
 - Mashudu o iša bana go kgaetšediagwe, Maphefo.
 - Maphefo o lapišwa ke go šala le bana ba Mashudu.
- (3)
- 2.2.4
- Moanegi o re anegela ka moo bašemane ba bego ba kgahliša ka gona ge ba boa mošomong polaseng ya Van Niekerk.
 - Moanegi o šomiša motho wa boraro go re anegela ka ga lehufa leo bašemane ba bago le lona go Mukhabudi.
- (2)
- 2.2.5
- Mukhabudi o na le kgotlelelo.
- Mukhabudi o kgotlelela go šoma polaseng ya Van Niekerk mola ba bangwe ba ile ba tšhaba.
 - Lehloyo la bašemane sekolong ga le mo šikinye.
- (3)
- 2.2.6
- Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.
- Mukhabudi a ka kgahlwa ke tša mošomo a tlogela sekolo.
 - Mukhabudi a ka kaonafatša maemo a bophelo bja gagwe ka tšhelete yeo a e hwetšago ga Van Niekerk.
- (2)
- 2.2.7
- Motho ge a šoma ka maatla o feleletša a atlegile bophelong. (1)
- 2.2.8
- Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.
- A lethabo
- Ke thabišwa ke ge Mukhabudi a kgotleletše mošomong.
 - Ke thabišwa ke ge a se a iša felo ka lehloyo la bašemane.
- (TŠE PEDI fela) (2)

[35]

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 35

KAROLO YA B: PAPADI/TERAMA

POTŠIŠO YA 3: *DI ŠITILE PHAAHLA* – SN Tseke

3.1 SETSOPOLWA SA E

- 3.1.1 Go bolelwa ka:
• Barutwana
• Hlogo ya sekolo
• Barutiši
• Sekolo (4)
- 3.1.2 (a) Ke bašomimmogo
(b) Ke barutwana (2)
- 3.1.3 (a) 'Re swanetše go galefa, go taufala ...' (1)
- 3.1.4 • Ga go na le ditšhupasefala go tloša ditšhitišo.
• Poledišano ke ye telele. (2)
- 3.1.5 Namele (1)
- 3.1.6 Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.
• Bana ba sekolo ba ka gobatša Theepe.
• Theepe a ka gobatša yo a bakago le yena mothešana.
• Theepe a ka imiša basetsana ba sekolo. (3)
- 3.1.7 • Theepe o feleletša a nyala Lefagwana yoo e lego morutwana.
• Namele o šuthišetšwa sekolong sa Kelahlile. (2)
- 3.1.8 • Theepe le Namele ga ba tsebe ge bana ba sekolo ba rera go ba tšhošetša.
• Theepe ga a tsebe ge a latofatšwa ka gore o tšeela bana ba sekolo methapa. (2)
- 3.1.9 Namele o šuthišetšwa sekolong sa Kelahlile. (1)

3.2 SETSOPOLWA SA F

- 3.2.1 Tlhakolane (1)
- 3.2.2 • Ba roma Ditshere gore a yo bitša Namele sekolong mo a rutago dithuto tša tlaleletšo gore a tlo ba thuša.
• Khuduthamaga ya barutwana e kopane Lewalemagodi go kgopela Namele gore a ba fe lengwalo la go ya go hlogo ya sekolo go ba direla meetse le dintlwana tša boithomelo. (2)
- 3.2.3 O na le lenyatšo.
• Ga a hlomphe maikutlo a Lefagwana (2)

- 3.2.4 Thulano ya ka ntle.
• Tlhakolane le Lefagwana ba fošana ka mae a go bola. (2)
- 3.2.5 • Ba gaboTheepe ba romela Mohwiti le Thedimogane go kgopelela Theepe Lefagwana.
• Theepe o loša Lefagwana. (2)
- 3.2.6 Leina la papadi ke 'Di šitile Phaahla'.
• Ditiro tša Namele di hlola bothata, go boima go di rarolla. (2)
- 3.2.7 (a) Motšhatšha
• Dipolelong tša gagwe di dira gore motho yo mongwe a kwe bohloko.
(b) Monawa
• Dipolelo tša gagwe di a naba ge a bolela.
(c) Tlhakolane
• O thušitše setšhaba ka go senola seo Namele a lego sona. (3)
- 3.2.8 Go be go letetšwe gore Namele a rakwe, eupša o šuthišetšwa sekolong sa Kelahlile. (1)
- 3.2.9 • Barutiši ga se ba swanela go ratana le barutwana.
• Barutiši ba swanetše go ba le maikarabelo mešomong ya bona. (2)

[35]**POTŠIŠO YA 4: GA LE BATSWADI BA SELO – Phillip Mothupi****4.1 SETSOPOLWA SA G**

- 4.1.1 Go bolelwa ka:
• Morutiši
• Puku
• Dithuto
• Mošomo wa sekolo
• Nako ya sešupanako
(TŠE NNE fela) (4)
- 4.1.2 • Babapadi ke ba babedi fela, ke Pulane le Morutiši Phala.
• Go šomišwa ditšhupasefala go efoga ditšhitišo.
• Poledišano ga se ye telele. (3)
- 4.1.3 A go kwa bohloko.
• O šoma a sa khutše. (2)
- 4.1.4 • O a tširoga.
• O setlega pelo. (2)

- 4.1.5 Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.
- Morutiši Phala a ka boledišana le batswadi ba Pulane.
 - A ka ya go bega taba ye go badirelaleago.
 - A ka ya go bega taba ya Pulane maphodiseng.
 - A ka ya go bega taba ya Pulane go hlogo ya sekolo.
- (TŠE THARO fela) (3)

- 4.1.6 Wa manyami
- Morutiši Phala o nyamišwa ke go kwa ka seemo seo Pulane a lego ka gare ga sona. (2)

- 4.1.7
- Nkareng, Phafana le Setongwane ba swarwa.
 - Pulane o išwa lefelong la tlhokomelo. (2)

4.2 SETSOPOLWA SA H

- 4.2.1
- Setongwane o botša Nkareng gore Pulane o swanetše go ya komeng.
 - Nkareng ka go se kwane le kgopolo ya Setongwane o ya go moruti go mo kgopela gore a tle a boledišane le Setongwane. (2)

- 4.2.2
- (a) Nkareng
- O hloka molomo tlaišong ya Pulane.
- (b) Moloki
- O be a lokile, a ikokobetša ge Setongwane a be a mo roga a mo tshepiša le go mmetha.
- (c) Phafana
- Ke motho wa go rata bjala, a phela ka bjona. (3)

- 4.2.3 Nkareng o na le boikokobetšo.
- Ge a bolela le Setongwane o a ikokobetša. (2)

- 4.2.4
- Leina la puku ke 'Ga le batswadi ba selo'.
 - Diteng di bolela ka batswadi ba Pulane bao ba hlokilego tlhokomelo go Pulane moo a go be a katwa ke Phafana. (2)

- 4.2.5
- Pulane
 - Setongwane (2)

- 4.2.6
- Go laetša maikutlo a pefelo a Setongwane.
 - Go utolla semelo sa Moruti Moloki sa go ikokobetša.
 - Go hlahla babadi go laetša go emelela ga Moruti Moloki. (3)

4.2.7 Batswadi ba be le maikarabelo le tlhokomelo kgodišong ya bana ba bona.

- Batswadi ba Pulane ba be ba swanetše go mo fa sebaka sa go ithuta eupša ba paletšwe.
- Batswadi ba Pulane ba swanetše go swariša Phafana ka molato wa go kata Pulane eupša ga ba dira bjalo.

(3)
[35]

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 35

KAROLO YA C: KANEGELOKOPANA**POTŠIŠO YA 5: KHUPAMARAMA – Mamphoku Mamabolo****5.1 'RE LEBE KAE?' – MJ Tauatsoala****SETSOPOLWA SA I**

- 5.1.1 • 'Sothwane e be e šetše e swere'. (1)
- 5.1.2 • Tabudi o be a rekile tša go ya gae ebile a ntšhitše tšhelete ka ge e le mafelelo a kgwedi.
• Tabudi o rile a sa letetše mmethiša, botsotsi ba mo hlasela ba tšea merwalo le tšhelete ya gagwe ka moka. (2)
- 5.1.3 Tikologo ya sebjalebja.
Go bolelwa ka:
• Mmethiša/sefatanaga
• Diaparo
• Tšhelete
(TŠE PEDI fela) (3)
- 5.1.4 Thulanogare
• Tabudi o lwa le kgopolo ya gore ge a fihla gae ba tla mo kgolwa gore o utsweditšwe ka nnete. (2)
- 5.1.5 Tabudi
• Ditiragalo tša puku di dikologa godimo ga gagwe.
• O thoma le puku mathomong go fihla mafelelong.
(E TEE fela) (2)
- 5.1.6 (a) Madimabe
• O tlaišwa ke mmame wa gagwe, ge a fihla bogadi le gona ba bogadi ba a mo hlakiša.
(b) Malweša
• Ke yena a bego a thoma ntwaga ka lapeng labo.
(c) Mabešeletša
• O bešeletša ntwaga yeo e thomilwego ke Malweša. (3)
- 5.1.7 Hlogothata o feleletša a rakile Tabudi le mosadi wa gagwe. (1)
- 5.1.8 A manyami
• Ke nyamišwa ke ge lapa la boTabudi le swere Madimabe gampe. (2)
- 5.1.9 Ge motho a go dirile bobedi o se ke wa itefeletša.
• Tabudi le Madimabe ba swaretše dikgaetšedi tša Tabudi ka morago ga lehu la mmagobona, ge ba be ba le tlalelong. (2)

5.2 'KGETHOLLO YE SEHLOGO!' – M Mathete

SETSOPOLWA SA J

- 5.2.1 (a) Banyalani/Monna le mosadi
(b) Tate le morwa
(c) Mma le morwedi
(d) Bana ba motho/Motho le moratho/Motho le kgaetšedi (4)
- 5.2.2 • Seilakgaka o rata basadi.
• Seilakgaka o be a tlogela bana gohle moo a bego a šoma. (2)
- 5.2.3 Ee
• Lefelo la ditiragalo le tšweleditšwe mathomong, ke Senwabarwana.
• Moanegwathwadi e lego Seilakgaka o tšweleditšwe.
• Bothata ke gore o rata basadi. (3)
- 5.2.4 Monna wa go rata basadi.
• O nyaka go phela a robetše le mosadi.
• O be a na le bana mafelong a go fapana. (3)
- 5.2.5 Go be go sa letelwa gore Mokgaetši a ka rakwa mošomong ka lebaka la go ba le twatši ya HIV. (1)
- 5.2.6 Mongwadi ga se a fega babadi.
• Seilakgaka o a hlokošana. (2)
- 5.2.7 Leina la kanegelokopana ye ke 'Kgethollo ya sehlogo'.
• Morago ga go lemoga gore monna wa Mokgaetši o bolailwe ke Aids, ba thoma go mo kgetholla.
• Hlogo ya sekolo o a mo raka ka la gore o tlo fetetša bana ba sekolo ka bolwetši.
(E TEE fela) (2)

[35]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 35

KAROLO YA D: THETO**DIRETO TŠA SESOTHO SA LEBOA – Prof. DM Kgobe****POTŠIŠO YA 6****6.1 'O NTIRILE LEKGOWA' – VM Lebepe**

- 6.1.1 O ntirile
• Poeletšothomi (2)
- 6.1.2 • Matšhatšhakhura
• Swikatshipi (2)
- 6.1.3 (a) Moretwa ge a fiwa bonnyane o a galala.
(b) Moretwa ge a fiwa morogo o a gana.
(c) Moreti o šoma ka maatla. (3)
- 6.1.4 • Se tšweletša seswantšho sa lesea leo le thabetšego matutu a mmagolona.
• Tshwantšhanyo/Papišo (2)
- 6.1.5 • Moreti ge a efa moretwa tšhelete o a thaba.
• Moreti ge a se na le tšhelete moretwa o a hlaswa.
• Moretwa ke yo mmotse ka dipopo tša gagwe. (3)
- 6.1.6 ka
• Morumokwano wo o tliša mošito seretong. (2)
- 6.1.7 Manyami
• O nyamišwa ke gore o leka ka maatla go kgotsofatša moretwa fela yena ga a kgotsofale. (2)
- 6.1.8 Lerato magareng ga batho ba babedi le se kgokagantšhwe ke tšhelete.
• Moretwa o be a rata ge moreti a mo fa tšhelete fela a sa mmontšhe lerato. (2)

6.2 'DI A ILA' – Tauatsoala *et al.*

- 6.2.1
- 'Ba re tšeo ke tša kgale.'
 - 'Di re senyetša sebaka le nako.'
- (2)
- 6.2.2
- Ba re tšeo ke tša kgale
Di re senyetša sebaka le nako.
- Kgopolo ya bokgale bja di a ila e tšwetšwa pele mothalotheong wo o latelago.
- (2)
- 6.2.3
- Methalotheto ke ye 42.
 - Ditematheto ke tše 4.
 - Methalotheto ke ye mekopana, ya magareng, le ye metelele.
- (3)
- 6.2.4
- Batho ba hlokomologile meetlo ya setšo.
- Koma ya banna e bonwa ke basadi.
 - Basadi ba bea melao pele ga banna.
 - ba boloka bahu.
 - ba epela mafata.
 - ba ja dihlogo ba nwa le mabjala a mošate.
- (TŠE PEDI fela)
- (3)
- 6.2.5
- Sešura
- Se arola mothalotheo ka dikarolometara gore di lekane goba di nyake go lekana.
 - Se kgaoganya dikgopolo tše pedi goba go feta gore di lekane goba di nyake go lekana.
- (3)
- 6.2.6
- ... šatolana mešatolano
- E hlaloša gore dikereke di a nyefolana.
- (2)
- 6.2.7
- Re lote setšo sa gaborena.
- Re hlomphe melao ya bagologolo.
- (2)

[35]

PALOMOKA YA KAROLO YA D: 35
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 70